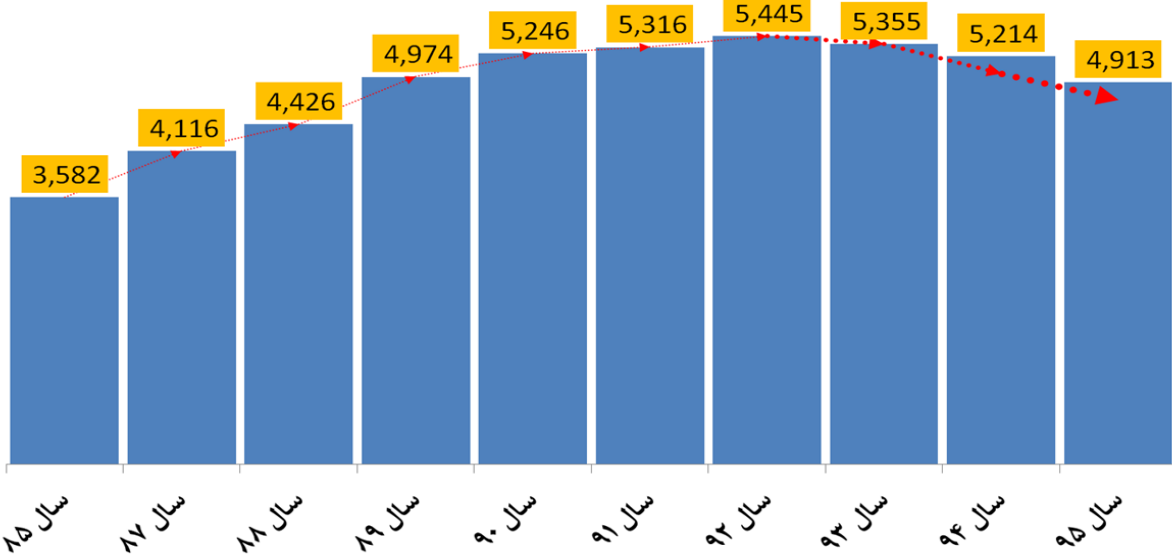

دینامیت زیر ظرفیت معادن

در حالی که سهم معدن از تولید ناخالص ملی در کشورهای پیشرو ۶ درصد است این عدد در اقتصاد ایران به ۰/۷ رسیده است
آمار رسمی می‌گوید در ۵ سال اخیر حدود ۵۰۰ معدن تعطیل شده است

تعداد معادن فعال کشور طی ۱۰ سال اخیر

محروم کشور (خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان، کردستان و ...) قرار دارند.

بررسی داده‌های آماری مرکز آمار ایران نشان می‌دهد طی ۱۲ سال اخیر، تعداد شاغلان معادن فعال کشور از ۵۴ هزار و ۸۵۴ نفر در سال ۸۴ به ۹۴ هزار و ۶۴۰ نفر در سال ۹۲ رسیده که این میزان طی پنج سال اخیر با کاهش ۱۱۵۴ نفری به ۹۳ هزار و ۴۸۶ نفر در سال ۹۵ رسیده است. بر این اساس نسبت شاغلان بخش معادن به کل شاغلان بخش‌های اقتصادی از ۰/۲۷ درصد در سال ۸۴ به ۰/۴۴ درصد در سال ۹۲ رسیده بود که (با مبنای قرار دادن تعداد

۹۱۳ واحد معدنی در سال ۹۵ رسیده است. در این خصوص رئیس خانه معدن ایران نیز طی مصاحبه‌ای تعداد معادن کشف‌شده کشور را نزدیک به ۹ هزار واحد ذکر می‌کند که بیش از ۲۵۰۰ واحد غیرفعال، ۴۹۱۳ واحد فعال و مابقی در حال تجهیز هستند.

۱۹ هزار نفر چگونه بیکار شدند

بخش معدن با صنایع جانبی خود می‌تواند نقش مهمی در حوزه اشتغال کشور بازی کند. این موضوع از این منظر دارای اهمیت است که اغلب معادن در مناطق

آمارهای مراکز مطالعاتی می‌گوید ایران با داشتن یک درصد از جمعیت جهان، حدود (۷) درصد از ذخایر معدنی جهان را در خود دارد. به گفته کارشناسان بخش معدن، تاکنون فقط ۲۵ درصد از وسعت کشور مورد اکتشاف علمی قرار گرفته است که ۶۸ نوع کانی معدنی شناسایی شده و این میزان تا ۸۰ نوع هم قابل افزایش است. باوجود ذخایر غنی معدنی، بخش معدن در ایران نتوانسته است این مزیت‌ها را در ایجاد زنجیره‌ای از کارآفرینی به کار گیرد، به‌طوری‌که سهم بخش معدن (به‌استثنای صنایع معدنی) در تولید ناخالص ملی کشور از ۱/۱ درصد در سال ۹۲ به کمتر از یک درصد (۷۰ صدم درصد) در سال ۹۶ است. این درحالی است که سهم معدن در تولید ناخالص داخلی برخی از کشورهای پیشرو، حدود ۶ درصد است. اما مصائب بخش معدن در ایران فقط به پنهان ماندن در زیر آوارها خاک، ختم نمی‌شود، به‌طوری‌که طی ۵ سال اخیر تعداد معادن فعال کشور با کاهش (تعطیلی) ۵۳۲ واحدی، از ۵ هزار و ۴۴۵ واحد معدنی در سال ۱۳۹۲ به ۴ هزار و ۹۱۳ واحد معدنی در سال ۹۵ رسیده است. همچنین طی ۵ سال اخیر تعداد شاغلان معادن کشور با کاهش ۱۱۵۴ نفری، از ۹۴ هزار و ۶۴۰ نفر در سال ۹۲ به ۹۳ هزار و ۴۰۰ نفر در سال ۹۵ رسیده است. گرچه تعداد شاغلان معادن فعال کشور کمتر از نیم درصد (حدود ۴۰ صدم درصد) از جمعیت شاغل کشور را شامل می‌شود، با این حال به تعداد هر نفری که در معدن شاغل شود، به دنبال خود ۱۷ شغل در صنعت ایجاد می‌کند که این موضوع جایگاه بی‌بدیلی برای معدن در اقتصاد کشور باز می‌کند.

۵۳۲ معدن طی ۵ سال اخیر تعطیل شده است

مرکز آمار ایران سالانه گزارشی با عنوان «طرح آمارگیری از معادن در حال بهره‌برداری کشور» را منتشر می‌کند که آخرین گزارش این مرکز مربوط به معادن فعال تا سال ۹۵ است. بررسی نتایج این گزارش نشان می‌دهد طی ۱۱ سال اخیر، تعداد معادن کشور از سه هزار و ۳۲۴ واحد در سال ۸۴ به پنج هزار و ۲۴۶ واحد در سال ۹۰ و پنج هزار و ۴۴۵ واحد در سال ۹۲ رسیده است که طی پنج سال اخیر با کاهش (تعطیلی) ۵۳۲ واحد معدنی، تعداد معادن در حال بهره‌برداری کشور به چهار هزار و

مفهوم خام‌فروشی را درک نکرده‌ایم

امیرحسین حیدرزاده بیوکی، عضو اتاق بازرگانی استان یزد در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با تاکید بر اینکه در زمینه موضوع خام‌فروشی دیدگاه غلطی در کشور جافتاده است، می‌گوید پارادایم فعلی کاهش خام‌فروشی در کشور مطالبه بحقی است اما این موضوع بدون ایجاد و تقویت صنایع وابسته به معدن برای فروری، در حال حاضر موجب کاهش تولید و حتی تعطیلی برخی واحدهای معدنی شده است.

سیاست‌گذاری صنعتی مشوق دلالی است نه تولید

عضو اتاق بازرگانی استان یزد در بخش دیگری از گفت‌وگوی خود به «فرهیختگان» می‌گوید یکی دیگر از عوامل موثر بر تعطیلی واحدهای معدنی، کاهش کشش و تقاضای بازار داخلی به جهت رکود و تورم و سیاست‌گذاری‌های اقتصادی است که رغبتی برای سرمایه‌گذاری در بخش معدن نگذاشته است. حیدرزاده بیوکی ادامه می‌دهد زمانی که بازار دلالی در سکه، طلا و... است، سرمایه‌گذار ترجیح می‌دهد برای حفظ سرمایه‌اش در این بازارها سرمایه‌گذاری کند، تا اینکه به بخشی چون معدن قدم بگذارد که قوانین مختلف، بیمه، مالیات و... منجر به افت ارزش سرمایه‌اش بشود. همچنین قوانین فعالیت در بخش معادن چندان روشن و صریح نیست؛ در مواقعی منابع طبیعی یا سازمان حفاظت از محیط‌زیست جلوی کار را می‌گیرد یا مالکان محلی درخواست سهم‌خواهی از معدن دارند، بنابراین سرمایه‌گذار سرمایه خود را به این مناطق نمی‌برد. در صورتی که در یکی از قوانین معدنی به‌صراحت اعلام شده است که معارضان معدنی جرم است و نیروی انتظامی و قوای قهریه باید مانع این کار شوند، اما در بعضی جاها عکس این اتفاق رخ داده است. برای مثال سرمایه‌گذار معدنی دستگیر شده و ماشین‌آلاتش را توقیف کرده‌اند و حق را به معارض معدنی داده‌اند به این دلیل که او در این منطقه زندگی می‌کند که این موارد موجب تعطیلی و توقف فعالیت معدن می‌شود.

معدن‌دار غارتگر نیست

مهندس رضا شیخی، مدیر اجرایی یکی از معادن منطقه «پاسوگند» در استان کردستان برای «فرهیختگان» می‌نویسد: به دلایل زیر بخش معدن و معدن‌داری درگیر مشکلات عدیده‌ای است و به جای اینکه این نعمت الهی به‌عنوان فرصت توسعه و اشتغال تلقی شود، هنوز از دید احاد مردم (به‌خصوص ساکنان مجاور معادن)، معدن‌داران به‌عنوان غارتگر و مخرب طبیعت شناخته می‌شوند. ۱- عدم بهره‌مندی از ارزش افزوده با فرآوری مواد معدنی، ۲- عدم اکتشاف کامل ظرفیت معدنی، ۳- صدور پروانه بهره‌برداری از معادن به افراد غیرمتخصص، ۴- عدم آشنایی کارشناسان ادارات دولتی از قبیل منابع طبیعی، جهاد کشاورزی، محیط‌زیست و... به قوانین مرتبط با معادن و اعمال نظر سلیقه‌ای و دست‌وپاگیری، ۵- عدم آموزش نیروهای مرتبط با بخش معدن در مناطقی که دارای ذخایر معدنی هستند. این عامل باعث می‌شود نیروهای غیرمتخصص جذب معادن شده و علاوه بر عدم کارایی و تحمیل هزینه به معدن‌دار، باعث شود حوادث ناشی از کار هم افزایش یابد. ۶- عدم تخصیص درآمد و منابع حاصل از معدن‌داری (حقوق دولتی) در محل استقرار معادن و هزینه کردن در بخش‌های دیگر که این عامل باعث می‌شود اهالی مجاور معادن از منافع معادن منتفع نشده و به دید غارتگر به معدن‌دار نظر داشته باشند. بر این اساس یکی از مشهودترین احقاقات به معدن‌دار و اهالی آن منطقه، عدم تخصیص ۱۵ درصد حقوق دولتی به توسعه و عمران آن منطقه است که در چنین مواردی معدن‌دار باید وظیفه دولت را نیز انجام دهد.

معدن دچار تحریم داخلی هستند

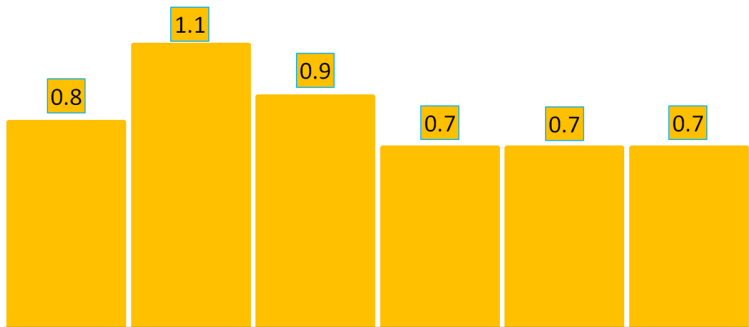
جعفر سلیمانی، عضو اتاق بازرگانی استان البرز و فعال بخش معدن در مصاحبه با «فرهیختگان» با تاکید بر اینکه معدنکاران در ایران گرفتار خودتحریمی هستند، می‌گوید در معادن ایران فرصت‌های بسیار زیادی وجود دارد که با سرمایه‌های خیلی کم می‌تواند تعداد زیادی شغل ایجاد کند. اما متأسفانه سازمان‌هایی که متولی این امر هستند، مانع تحقق آن می‌شوند. مانند سازمان محیط‌زیست از جمله سازمان‌هایی است که اجازه کاوش نمی‌دهد، منابع طبیعی هم به همین صورت است. وی ادامه می‌دهد: «آنچه در حال حاضر رخ داده، این است که مسئولان هر روز به بهانه‌ای معادن را تعطیل می‌کنند. یک روز مساله آب را بهانه می‌کنند و یک روز مساله تردد را و روز دیگر گفته می‌شود معادن منبع آلودگی زیست‌محیطی است. در واقع بزرگ‌ترین گرفتاری ما خودتحریمی است که در داخل نظام دولتی داریم. برای مثال در حال حاضر در استان البرز معدنی به دست چند فارغ‌التحصیل دانشگاهی احیا شده است که به علت نداشتن جاده دسترسی، محیط‌زیست از فعالیت آن جلوگیری کرد. کسی نیست به این سوال پاسخ دهد که چرا به جای احداث جاده، معدن را تعطیل می‌کنند.» سلیمانی جلوگیری منابع طبیعی از فعالیت معادن شن و ماسه در عمق زمین را نیز یکی دیگر از خودتحریمی‌ها می‌داند که هیچ دلیل منطقی برای این امر وجود ندارد.

قرار بود معدن جایگزین نفت شود

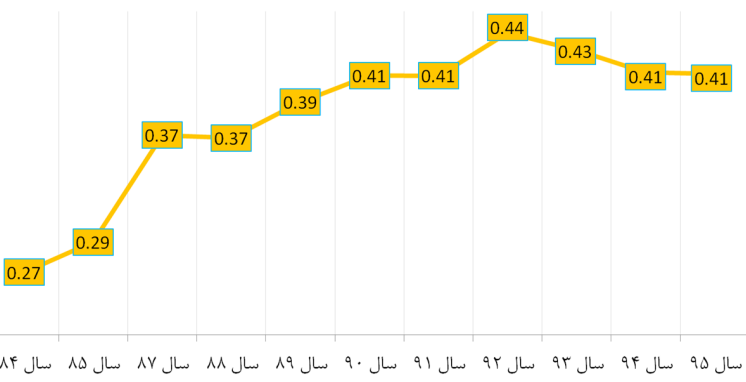
عبدالوهاب سهل‌آبادی، رئیس اتاق بازرگانی اصفهان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با تاکید بر اینکه معدن می‌توانست جایگزین نفت باشد، می‌گوید در مقطعی که فروش نفت کم شد، همه مسئولان و بخش خصوصی معتقد بودند بخش مهمی که می‌تواند جای نفت را در کشور بگیرد بخش معدن است. از این لحاظ با وجود مشکلاتی که در بخش معدن است، هنوز هم صادرات آن از بخش‌های دیگر راحت‌تر است و یکی از حوزه‌هایی است که برخلاف بخش‌های دیگر اقتصادی، ایران قدرت رقابت بالایی با کشورهای پیشرو دارد. اما مشکلاتی در این بخش وجود دارد که جایگزین کردن معدن با نفت را غیرممکن می‌کند. سهل‌آبادی ادامه می‌دهد در پاسخ به اینکه چرا صادرات نداریم و چرا ۵۰۰ معدن تعطیل شده، باید گفت که در بخش معدن دریافت تسهیلات بسیار سخت است، به‌طوری‌که بانک‌ها به هیچ‌وجه معدن و محل طرح مورد تقاضای تسهیلات را به‌عنوان وثیقه نمی‌پذیرند، به همین ترتیب در حال حاضر اکثر معادن کشور با ماشین‌آلات بسیار کهنه و فرسوده ساخت دهه ۱۹۷۰ میلادی کار می‌کنند که هم کار را جلو نمی‌برد و هم حاصلی از راندمان کاری و سود برای صاحب معدن ندارد. رئیس اتاق بازرگانی اصفهان در بخش دیگری از گفت‌وگوی خود با «فرهیختگان» می‌گوید قوانین و بخشنامه‌های مختلف نیست دست‌وپاگیر شده است. برای مثال در پروانه استخراج یک معدن ذکر شده که مقدار مشخصی استخراج شود و همین موارد دلیل اصلی تعطیلی معادن است و به این جهت بسیاری از معادن حتی نتوانسته‌اند ظرفیت اسمی خود را نیز استخراج کنند. ولی دولت حقوق دولتی اسمی را از صاحبان معدن مطالبه می‌کند، بنابراین صاحبان معدن هم از ادامه کار انصراف می‌دهند و فعالیت خود را تعطیل می‌کنند. سهل‌آبادی در پایان می‌گوید هزینه بالای حمل‌ونقل، عوارض گمرکی، عدم توانایی معدنکاران برای حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی و نداشتن یک حوزه یا هاب صادراتی در بخش معدن مطالبی است که بخش معدن را به اتفاقی که همه فکر می‌کردند، نرساند.

سهم معادن از تولید ناخالص ملی (درصد)

سهم معادن در اشتغال کشور (درصد)

سهم شاغلان بخش معدن از کل شاغلان کشور (درصد)			
سهم شاغلان بخش معدن از کل شاغلان کشور (درصد)	تعداد کل شاغلان همه بخش‌های اقتصادی کشور	تعداد شاغلان معادن کشور (نفر)	سال
۰.۲۷	۲۰.۶۰۰.۰۰۰	۵۴۸۵۴	۱۳۸۴
۰.۲۹	۲۰.۸۰۰.۰۰۰	۶۰۰۶۲	۱۳۸۵
۰.۳۷	۲۰.۵۰۰.۰۰۰	۷۵۴۵۸	۱۳۸۷
۰.۳۷	۲۱.۰۰۰.۰۰۰	۷۶۸۵۴	۱۳۸۸
۰.۳۹	۲۰.۷۰۰.۰۰۰	۸۱۲۹۳	۱۳۸۹
۰.۴۱	۲۰.۵۰۰.۰۰۰	۸۴۵۲۸	۱۳۹۰
۰.۴۱	۲۰.۶۰۰.۰۰۰	۸۴۹۲۲	۱۳۹۱
۰.۴۴	۲۱.۳۰۰.۰۰۰	۹۴۶۴۰	۱۳۹۲
۰.۴۳	۲۱.۳۰۰.۰۰۰	۹۱۸۶۹	۱۳۹۳
۰.۴۱	۲۲.۰۰۰.۰۰۰	۹۱۲۱۱	۱۳۹۴
۰.۴۱	۲۲.۶۰۰.۰۰۰	۹۳۴۸۶	۱۳۹۵
۰.۴۰	۲۳.۳۷۸.۰۰۰	مبنای سال ۹۵	۱۳۹۶

سهم بخش معدن از تولید ناخالص ملی طی ۶ سال اخیر		
سهم از تولید ناخالص داخلی	تولید ناخالص داخلی بخش معدن به قیمت جاری (میلیارد تومان)	سال
۰.۸	۷.۹۰۰	۱۳۹۱
۱.۱	۹.۳۰۰	۱۳۹۲
۰.۹	۹.۸۰۰	۱۳۹۳
۰.۷	۸.۱۰۰	۱۳۹۴
۰.۷	۸.۷۰۰	۱۳۹۵
۰.۷	۱۰.۳۷۸	۱۳۹۶